

Василь Сухомлинський – від пізнання дитини до створення освітньо-виховної системи

ЗБІРНИК ТЕЗ

**ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

22-24 листопада, 2018 р., м. Миколаїв

УДК 37.091.4Сухомлинський
ББК 74.03(4УКР)
С 91

*Рекомендовано до друку рішенням вченої ради
МНУ імені В. О. Сухомлинського
(протокол № 8 від 13 листопада 2018 року)*

Зміст тез подано в авторській редакції

С 91 Василь Сухомлинський – від пізнання дитини до створення освітньо-виховної системи : збірник тез Всеукраїнської науково-практичної конференції (22-24 листопада 2018 р., м. Миколаїв). – Миколаїв : МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2018. – 193 с.

Збірник містить матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Василь Сухомлинський – від пізнання дитини до створення освітньо-виховної системи», в яких висвітлено питання розвитку і саморозвитку особистості як чинника діяльності освітнього закладу, систематизовано педагогічні погляди Василя Сухомлинського щодо культурно-інформаційного простору як складника педагогічної системи, професійного й особистісного розвитку педагога в умовах реформування Нової української школи.

Видання адресоване науковцям, педагогам, учителям-методистам, вихователям, студентам педагогічних спеціальностей – усім, хто вивчає, цікавиться та цінує педагогічну спадщину видатного педагога Василя Сухомлинського.

УДК 37.091.4Сухомлинський
ББК 74.03(4УКР)

© МНУ імені В.О. Сухомлинського, 2018

ЗМІСТ

Квітослава АВРАМЕНКО

ПОСТАТЬ ТВОРЧОГО ПЕДАГОГА У СПАДЩИНІ
ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО.....8

Оксана АВРАМЕНКО

КАТЕГОРІЯ «ДИТИНСТВО» У ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ
В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО.....11

Ганна АЛЕКСАНДРОВА

САМОСВІДОМІСТЬ ЯК РУШІЙНА СИЛА РОЗВИТКУ
ВИСОКОДУХОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА.....14

Юлія БАБАЯН, Анастасія ТЕРТИЧНА

ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ
У СИСТЕМІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО.....17

Наталія БАЧИНСЬКА

ВИХОВАННЯ САМОДИСЦИПЛІНИ ПІД ЧАС РОЗУМОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
КУРСАНТІВ В КОНТЕКСТІ ІДЕЙ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО.....20

Вікторія БОНДАРЕНКО

НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ В. СУХОМЛИНСЬКОГО
В КИЄВІ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ВИСТАВКИ «КИЇВ
СУХОМЛИНСЬКОГО» В ПЕДАГОГІЧНОМУ МУЗЕЇ УКРАЇНИ).....24

Наталія БОНДАРЕНКО

ВАСИЛЬ СУХОМЛИНСЬКИЙ ПРО РОЛЬ СІМ'Ї У ФОРМУВАННІ
ОСНОВ ДУХОВНОСТІ ОСОБИСТОСТІ ДОШКІЛЬНИКА.....27

Валерій Будаєк

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ
МОЛОДІ НА ЗАСАДАХ ІДЕЙ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО.....30

Мар'яни БАРВАРУК

ВАСИЛЬ СУХОМЛИНСЬКИЙ ПРО ВИХОВАННЯ ЛЮБОВІ
ДО РІДНОГО СЛОВА.....34

Раїса ВДОВИЧЕНКО, Ірина ЛЕЩЕНКО

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В СУЧАСНИХ
ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ НА ЗАСАДАХ ПЕДАГОГІЧНИХ
ІДЕЙ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО.....38

Раїса ВДОВИЧЕНКО, Марина ЯМПОЛЬСЬКА

ПРИРОДА ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ
ДОШКІЛЬНИКА У ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ
В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО.....40

Ольга ВОЄДИЛО ПЕДАГОГІЧНА СИСТЕМА В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО З ПОЗИЦІЙ ГЕНДЕРНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ.....	42
Анна ВОЗНЮК ВАСИЛЬ СУХОМЛИНСЬКИЙ ПРО РОЛЬ ВИХОВАТЕЛЯ У ГРОМАДЯНСЬКОМУ ВИХОВАННІ ДИТИНИ-ДОШКІЛЬНИКА.....	45
Оксана ДІВНИЧ НАУКОВА СУТНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ СИСТЕМИ В. СУХОМЛИНСЬКОГО: ЛІНГВОДИДАКТИЧНИЙ АСПЕКТ.....	48
Анна ДМИТРЕНКО РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ШКОЛЯРА НА ЗАСАДАХ ПЕДАГОГІЧНОЇ СПАДЩИНИ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО.....	51
Олена ДРОЗД ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ ОСОБИСТОСТІ З ПОГЛЯДУ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО.....	54
Тетяна ДУКА, Тетяна ЖУРАВКО ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКО-ПАТРІОТИЧНОЇ СВІДОМОСТІ ДІТЕЙ ЗАСОБАМИ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ У ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО.....	57
Світлана ЗАСКАЛЄТА АКТИВІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ НЕФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ (У КОНТЕКСТІ СПАДЩИНИ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО).....	60
Наталія ІВАНЕЦЬ, Яна НАЗАРЕНКО ФОРМУВАННЯ РОЗУМОВОЇ КУЛЬТУРИ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ НА ЗАСАДАХ ПЕДАГОГІЧНОЇ СПАДЩИНИ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО.....	64
Сабіна ІВАНЧУК ПОГЛЯДИ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО НА СУТНІСТЬ ЕКОНОМІЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	67
Людмила ПЩЕНКО ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ІНДИВІДУАЛЬНОСТІ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ОСВІТНЬО-ВИХОВНІЙ СИСТЕМІ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО..	70
Надія КАЛПНІЧЕНКО НАВЧАННЯ ОБДАРОВАНИХ УЧНІВ У ДИДАКТИЧНІЙ СИСТЕМІ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО.....	73

Ірина КАРДАШ, Катерина ЧЕРНЕГА МОВЛЕННЄВИЙ РОЗВИТОК СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ПРИРОДИ (ЗА КОНЦЕПЦІЄЮ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО).....	77
Олександра КАЧМАР ФІЛОСОФСЬКО-ПЕДАГОГІЧНА КОНЦЕПЦІЯ ДИТИНОЦЕНТРИЗМУ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО.....	80
Ольга КИСЕЛЬОВА ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ У СВІТЛІ ГУМАНІЗМУ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО.....	85
Юлія КОБИЛЯНСЬКА ПРОБЛЕМА НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ В КОНТЕКСТІ СПАДЩИНИ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО.....	89
Світлана КОЛОНТАЄВСЬКА ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ПОВЕДІНКИ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО.....	92
Оксана КОНДУР ВПРОВАДЖЕННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ ІДЕЙ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО В УКРАЇНСЬКІЙ ОСВІТНІЙ СИСТЕМІ.....	96
Марина КОНОНОВА ОСОБИСТІСНО-ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД ДО ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ МАЙБУТНЬОГО ДЕФЕКТОЛОГА В УМОВАХ ЗВО.....	97
Валентина КРИВДА ВАСИЛЬ СУХОМЛИНСЬКИЙ У ДІАЛОЗІ З СУЧАСНІСТЮ: ВЕДЕМО ДІТЕЙ СТЕЖКАМИ КРАСИ.....	100
Василь КУЗЬМЕНКО, Ганна ЧУХ ВПЛИВ ІДЕЙ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО НА РОЗВИТОК СИСТЕМИ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ВЧИТЕЛІВ ФІЛОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН ПІВДЕННОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ.....	104
Ірина ЛИТВИНЕНКО, Наталя ОВСЯНИЦЬКА КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У СИСТЕМІ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ ДЛЯ ОСВІТИ.....	107
Тетяна ЛІСОВСЬКА, Карина БАЧЕРІКОВА ВАСИЛЬ СУХОМЛИНСЬКИЙ ПРО ЕСТЕТИЧНУ ПІДГОТОВКУ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	111

Список використаних джерел:

1. Аслаева Р. Г. Стратегия социально-профессиональной подготовки дефектологв в педагогическом вузе / Р. Г. Аслаева // (Автореф. дисс. докт. пед. наук). Ижевск, 2011. – 43 с.
2. Зимняя И. А. Педагогическая психология / И. А. Зимняя. – М. : Изд. корпорация «Логос». – 1999. – 384 с.
3. Сериков В. В. Личностный подход в образовании: концепции и технологии / В. В. Сериков. – Волгоград : Изд. «Перемена». – 1994. – 152 с.

Валентина КРИВДА

м. Умань

dutunaped@gmail.com

ВАСИЛЬ СУХОМЛИНСЬКИЙ У ДІАЛОЗІ З СУЧАСНІСТЮ: ВЕДЕМО ДІТЕЙ СТЕЖКАМИ КРАСИ

Сьогодні в освітніх закладах України все більше уваги приділяється пошукам перспективних підходів до гуманізації освіти, стимулювання пізнавальної активності особистості, накопичення досвіду її творчої діяльності.

Розбудова системи освіти в Україні передбачає оновлення її змісту, зміну форм організації художньо-естетичної творчої діяльності дітей. Яскравою тенденцією цього процесу є, зокрема, зростання питомої ваги мистецтва у розвитку творчих здібностей і естетичного виховання юного покоління.

У Національній доктрині розвитку освіти вказується на необхідність створення відповідних умов для виховання покоління людей, здатного оберігати й примножувати цінності національної культури та громадського суспільства [1].

Виходячи із вищезначеного, ми сформулювали мету власного дослідження: виявити адекватні сучасності провідні педагогічні аспекти естетичного виховання дітей у педагогічній системі В. О. Сухомлинського.

Всесвітньо відомий вітчизняний педагог-новатор, науковець, філософ, вірний син України, поборник найгуманніших ідей В. О. Сухомлинський у своїх працях-роздумах, працях-настановах різнобічно розглядав питання естетичного виховання підростаючого покоління. При цьому він вважав за

необхідне привчати дітей бачити красу в навколишньому світі: в природі, суспільстві, побуті, в людських стосунках, у мистецтві тощо; особливого значення надавав формуванню естетичних почуттів дітей, починаючи з наймолодшого віку.

Спробуємо встановити чогічну послідовність у роздумах В. О. Сухомлинського стосовно естетичного виховання дітей.

Думка перша: філософське твердження педагога про те, що «Краса – це глибоко людське! Краса існує незалежно від нашої свідомості й волі, але вона відкривається людиною і осягається нею, живе в її душі, – не було б нашої свідомості – не було б і краси» [3, 409]. Василь Олександрович вважає, що радістю нашого життя є краса, що людина стала людиною тому, що побачила красу довкілля, осягнула її, дорожила нею, оберігала її та створювала нову красу. Він звертає увагу батьків і педагогів на велике значення краси в становленні особистості, переконує їх у тому, що «краса – один із струмочків, що живлять доброту, сердечність і любов» [4, 410]. Водночас В. Сухомлинський наголошує: «Важливо, щоб джерелом думки й почуттів було пізнання явищ природи, її краси» [2, 557]. Здійснений аналіз праць В. О. Сухомлинського дав змогу виявити в його працях і те, що сама по собі краса ще не може стати засобом виховання повноцінної особистості.

Думка друга: необхідно вчити дітей бачити красу і розуміти її. В. О. Сухомлинський постійно водив своїх вихованців до джерел краси – до річки, на луки, до лісу, у поле, у степ тощо. Він організовував життя найменших вихованців перед вступом до школи на лоні природи. При цьому вирішувалися не лише завдання, спрямовані на оздоровлення та зміцнення організму малюків, а й завдання естетичного виховання.

В. О. Сухомлинський вбачав величезні виховні можливості в навчанні дитини бачити, розуміти, відчувати, переживати, осягати таємницю пробудження життя в природі. Особливо цінними та ефективними були уроки в природі навесні, коли все оживало, пробуджувалося від довгого зимового сну, розцвітало, буяло – розкривало перед дітьми красу вічності плину життя на Землі. Учитель говорить дітям: «Не можна довго спати в ці дні, треба вставати на світанку, – проспиш красу!» [4, 411]. Він рекомендував підліткам створити вдома свій Куточок краси, читати в ньому книжки, думати, мріяти.

Думка третя: розвивати у дітей спостережливість. І тут В. О. Сухомлинський звертає нашу увагу на те, що дітей треба вчити спостерігати. Не просто дивитися, споглядати, захоплюватися і милуватися спостережуваним, а вміти бачити прекрасне, відчувати його всіма струнами душі, зрозуміти красу, зробити маленьке відкриття. Тобто у дітей потрібно розвивати спостережливість, допитливість думки, що у молодшому віці є провідною умовою розвитку інтелекту, а надалі стає ефективним засобом розвитку задатків, обдарувань, творчих здібностей, джерелом естетичних почуттів.

Думка четверта: красу в природі, у побуті, у спілкуванні та в мистецтві необхідно високо цінувати та оберігати. В. О. Сухомлинський застерігав, що в естетичному та емоційному вихованні не можна припускатися дидактизму та штучного розчулення красою. Він вважав, що тільки щире захоплення педагога красою може запалити вогник естетичних почуттів у душі дитини. Із цією метою Вчитель радив широко використовувати не лише природу, а й мистецтво в його найширшому розумінні: література, пісня, музика, живопис тощо. В. Сухомлинський вважав, що образотворче мистецтво є могутнім засобом проникнення в духовне життя народу.

Думка п'ята: власноручне створення краси – найперше джерело естетичних почуттів і творчості. Найкращим засобом для цього є посиљна творча праця дітей чи то в куточку краси, чи на ділянці, в майстерні або під час свят Праці – скрізь твориться людська краса. Під час літніх канікул школярі протягом двох-трьох тижнів працювали на сінокосі. Це були щасливі дні: діти неодноразово пригадували їх під час навчання у своїх творах, розповідях, казках, оповіданнях, малюнках тощо. Таким чином утверджувалося почуття краси праці, праці натхненної, корисної, благородної, творчої.

«Творче натхнення, – вважав В. О. Сухомлинський, – людська потреба, в якій особистість знаходить щастя. Переживаючи духовне задоволення від того, що вона творить, людина по-справжньому відчуває, що вона жива» [3, 566]. Водночас він звертає нашу увагу на те, що без творчості, без одухотвореності процесом і результатом творення духовних цінностей неможливо уявити життя підлітків. Адже діти не тільки повинні вміти бачити, відчувати, розуміти красу і достойно її цінувати, – вони повинні вміти власними зусиллями творити власну красу як в природі, так

і в слові, у праці, у різних видах мистецтва, у побуті, у стосунках. В. Сухомлинський зазначав: «Діти не просто переносять на папір щось із навколишнього світу, а живуть у цьому світі, входять в нього як творці краси, дістаючи насолоду від неї» [5, 53-54].

Отже, здійснивши ретроспективний аналіз праць В. О. Сухомлинського, ми дійшли висновку про те, що він надавав великого значення естетичному вихованню дітей, зокрема формуванню у них естетичних почуттів, оцінок, суджень та ідеалів; основою духовного життя вважав природу, оточуючий світ, мистецтво; вбачав у спілкуванні дітей з природою розвиток творчості, сферу докладання їхніх духовних сил.

Великий Василь Олександрович в основу естетичного виховання дітей поставив Красу, яку необхідно вміти бачити і розуміти, спостерігати і відчувати, високо цінувати та оберігати, примножувати і творити.

Список використаних джерел:

1. Національна доктрина розвитку освіти // Дошкільне виховання. – 2002. – № 7. – С. 4-9.
2. Сухомлинський В. О. Живопис / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори : в 5 т. / В. О. Сухомлинський. – К. : Рад. школа, 1977. – Т. 3. – С. 557.
3. Сухомлинський В. О. Творчість – могутній стимул духовного життя / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори : в 5 т. / В. О. Сухомлинський. – К. : Рад. школа, 1977. – Т. 3. – С. 565-567.
4. Сухомлинський В. О. Ставлення до краси в природі й суспільстві / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори : в 5 т. / В. О. Сухомлинський. – К. : Рад. школа, 1976. – Т. 2. – С. 409-416.
5. Сухомлинський В. О. Кожна дитина – художник / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори : в 5 т. / В. О. Сухомлинський. – К. : Рад. школа, 1977. – Т. 3. – С. 53-55.